

RAL 6027, EEN VRIJPLAATS VOOR DE BRUGSE JEUGD

Begin 2005 opende in Brugge het jongerencultuurcentrum Entrepot. Het centrum werd gehuisvest in het verbouwde douanegebouw gelegen in de oude haven van Brugge.

Deze oude haven is een ongekend stukje Brugge. Het verschilt danig van het romantische beeld van het postkaart-Brugge. Het gebied gelegen aan het begin van het Boudewijnkanaal, het kanaal dat Brugge met de zee verbindt, wordt gekenmerkt door weidse perspectieven. De sfeer van de havenactiviteiten, die intussen grotendeels zijn verhuisd, hangt er nog steeds. De site heeft een bevreemdende en tegelijk intrigerende rauwheid, weidsheid en grootschaligheid. De vergezichten, vrachtwagens, parkeervlaktes met fijne kiezel, grote plassen water, loodsen, het kanaal en een aantal graansilo's en windmolens van recente datum, bepalen het beeld.

De keuze om de Brugse jeugd te lokaliseren op deze site, buiten de stadsomwalling, is er na een hevig debat gekomen. Het vermijden van lawaai en verkeer in het stadscentrum lag aan de basis van deze keuze. Brugge heeft er met andere woorden voor gekozen om één van haar centra buiten het stadscentrum te laten gedijen. Criticasters hadden of hebben het nog altijd over het 'parkeren van de jeugd aan de rand van de stad' of het 'in de hoek drijven van de Brugse jeugd'.

artistiek plan: culturele werkplaats

Entrepot vierde inmiddels haar éénjarig bestaan en heeft de ambitie om verder door te groeien. Een potentieel aan jong talent komt massaal op hen af en Entrepot wil dringend op de behoefte van deze groep mensen kunnen inspelen. Men wil verder groeien om de artistieke en creatieve toekomst van jongeren uit de regio, uit Vlaanderen en daarbuiten te consolideren en uit te breiden. De ambitie is om een werkplaats te creëren die de slagkracht kan vergroten. Men heeft een ontmoetingsplaats en creatieplek waar jongeren hun creatieve kansen kunnen ontwikkelen voor ogen.

project-oproep jonge zwanen

De realisatie van een culturele werkplaats behoeft in eerste instantie extra infrastructurele middelen en een uitbreiding van het personeelsbestand en de werkingsbudgetten. Begrijpelijkerwijs wordt er ook nagedacht over de locatie of de site waar het Entrepot zich ontplooit.

Eind 2006, een paar maand voor het éénjarig bestaan van Entrepot, lanceerde de vzw Tapis Plein binnen hun initiatief 'Jonge Zwanen' een *oproep aan jonge West-Vlaamse kunstenaars en andere creatievelingen tussen 18 en 30 jaar: denk een projectvoorstel uit dat treffend inspeelt op het Entrepotgebouw (Brugge) en/of havensite eromheen.*

De site op en rond Het Entrepot is een uitdagend stedelijk randgebied, een ambivalent niemandsland, gekneld tussen een woonwijk en de eerste lege loodsen van de voorhaven in, dat met een jongeren centrum steeds op zoek is naar een evenwicht tussen havenfuncties en jeugdonthaal, efficiëntie en veiligheid.

De wedstrijd sprak voornamelijk jonge architecten aan. Een vijftiental teams van één, twee of drie mensen stuurden een voorstel in. Het project, dat wij instuurden, Ral 6027, werd na twee juryrondes weerhouden.

ral 6027, een vrijplaats voor de Brugse jeugd (cfr. projecttekst in bijlage)

In ons voorstel hebben wij gebruik gemaakt van de vrijheid die in de projectoproep werd gegeven. Zo hebben wij gepoogd de probleemstelling scherp te stellen door de context en de potenties van de plek te analyseren en te ontleden. In ons projectvoorstel hebben we dan ook een antwoord gegeven op deze probleemstelling.

Het is duidelijk dat de locatie van het Entrepot is gekozen omwille van de mogelijkheid voor de jongeren om ongehinderd hun gang te gaan zonder overlast te bezorgen in het oude stadscentrum. Initieel besepte men niet dat de plek daarnaast over vele andere potenties beschikte.

Ons voorstel, Ral 6027, een vrijplaats voor de Brugse jeugd, tracht het ambitieuze project voor de Brugse jeugd en de Brugse (jongeren)-cultuur te ondersteunen en dit door het debat te openen over de manier waarop de site zich verhoudt tot enerzijds de directe omgeving en anderzijds de grotere omgeving van Groot-Brugge. Nog anders gesteld poogt het project in te grijpen in het beeld dat het Entrepot inneemt in de dagelijkse beleving van zowel de gebruiker als de passant.

Ons voorstel is niet van de schaal van een object maar is eerder te begrijpen als een stadsproject. Het project focust op het ruimtelijk potentieel dat het ambitieus programma en het ongekend stukje Brugge bieden.

Naar onze mening dient voor het welslagen van het project Entrepot, een culturele werkplaats, ook het debat geopend rond de ruimtelijkheid van zo'n werkplaats. Een dergelijke werkplaats zal pas zijn volledige slagkracht hebben wanneer het zich zowel inhoudelijk als ruimtelijk als instituut kan vestigen op de geografische én de mentale kaart van de Bruggeling, en misschien zelfs van elke Vlaming.

centrum vs stedelijk veld

De criticasters vonden het vanzelfsprekend dat een centrum voor de Brugse jeugd thuishoorde in het centrum van de stad. Vanuit de klassieke idee en beleving van de stad is dit correct.

Vanuit de perceptie van de hedendaagse realiteit is dit veel minder evident. Het overgrote deel van de Brugse jeugd woont niet binnen de stadsomwalling, maar ergens binnen het verstedelijkte gebied Groot-Brugge. Dat verstedelijkte gebied is, net zoals elders in Vlaanderen, geëvolueerd tot een verstedelijkt landschap, waarbij men bij het spreken erover niet langer kan denken in besloten modellen, zoals de stad er één was, maar in het model van een 'stedelijk veld' (cfr. bijlage). Dit veld is een polycentrisch landschap waarbinnen verschillende plaatsen uiteenlopende betekenissen innemen. Zo omvat het 'veld' de eigen woning, de autosnelweg en zijn afritten, de supermarkt, de bioscoop, de voetbalclub, de Steenstraat in Brugge én tegelijk de Veldstraat in Gent, het Bouwdewijnpark, het strand van Wenduine en Zaventem airport. Ook het jeugdcentrum Entrepot kan er deel van uitmaken.

Wanneer dit jeugdcentrum gelokaliseerd is in het stadscentrum, profiteert het van de veldsterkte die het stadscentrum als oud centrum blijft behouden. Wanneer het centrum buiten de omwalling ligt, wordt het net als het stadscentrum een centrumpunt binnen het landschap.

persoonlijke vrijheid

Met het aanhalen van het begrip 'veld' leggen we tevens de persoonlijke vrijheid en de ontworteling van onze hedendaagse leefwijze bloot. Deze leefwijze staat tegenover de premoderne leefwijze waarin de persoonlijke identiteit bepaald werd door afstamming, beroep en woonplaats. Het was de wereld van de 'temps commun, sens commun, lieu commun, van de gemeenschappelijke tijd, onderling verstaan en een gedeelde wereld: 'leven is wonen met anderen in een gedeelde wereld.'

Met de moderniteit raakten we deze wereld kwijt en deed het individualiseringsproces zijn intrede. Vanaf dat moment was de persoonlijke identiteit niet langer rechtstreeks verbonden met de plaats waar men woonde, maar verliep deze via de individuele betekenisgeving. Het individu beweegt kriskras door het 'veld' en verleent betekenissen aan de plekken dat het onderweg ervaart. Vormt de individuele woning daarbij nog de uitvalsbasis, de directe omgeving heeft als betekenisvol ruimtelijk kader aan belang ingeboet. Het collectieve gevoel, het leven in een gemeenschap op een bepaalde plek, en de omgang met de ander binnen die omgeving, zijn hiermee onder druk komen te staan. Het objectief en collectief idee van een gedeeld centrum heeft met het individualiseringsproces, plaatsgemaakt voor het subjectief en individueel idee van een persoonlijke stad. Het resulteert in het naast elkaar bestaan van een resem aan uiteenlopende belevingswerelden van verschillende individuen die niet noodzakelijk overlappen. Deze werkelijkheid houdt een gevaar in.

stedelijkheid

Hieronder trachten we in het kort aan te geven waar nu net dat gevaar schuilt. En we gaan in op de vraag hoe een jongeren centrum en de manier waarop het als publieke ruimte geïntegreerd is in en zich verhoudt tot zijn directe en minder directe (Groot-Brugge) omgeving, van betekenis kan zijn.

Door middel van zijn 'individueel landschap' drukt het individu uit wat zijn oriëntatie is: het bezoekt die plekken en neemt deel aan die collectiviteiten die daarbinnen passen, andere laat het bewust links liggen. Het individu heeft de kans zich te wapenen en te beschermen tegenover elk ongewenst of onverwacht contact met een ander. Het tekent harde grenzen af ten opzichte van het grotere geheel waar het deelt van uitmaakt.

Deze tendenzen tot intimisering en hyperindividualisme brengen ons terug naar de categorie 'stedelijk veld' en meer bepaald naar het belang of de potentie van het stedelijke gehalte ervan. Om dit te verduidelijken verwijzen we naar de filosofische studie 'Een drempelwereld. Moderne ervaring en stedelijke openbaarheid'¹ van René Boomkens. Volgens Boomkens incorporeerde de 19de eeuwse metropool een vorm van 'stedelijkheid' die de moderniteit mogelijk heeft gemaakt. Haar kracht bestond erin dat zij 'enerzijds alle ruimte bood aan de ongehinderde ontplooiing van de individuele identiteit, en tegelijkertijd die individualiteit inbedde in een open collectieve betekenisverband en leefwijze'². Ze was evenwel slechts mogelijk door de aanwezigheid van een 'drempelwereld', een zone tussen het individuele en het collectieve: de publieke ruimte.

De stedelijkheid van de metropool valt niet te vergelijken met deze van het 'stedelijk veld'. Het 'stedelijk veld' beschikt slechts over een verdunde vorm van stedelijkheid. Deze blijkt evenzeer de individuele bevrijding te bewerkstelligen, maar ontbreekt de

¹ BOOMKENS, René, *Een drempelwereld. Moderne ervaring en stedelijke openbaarheid*, NAI Publishers, Rotterdam 1998, 431 pag.

² Ibidem, p. 392-393

kracht het individu in te bedden in een massaliteit of een open collectieve betekenisverband zoals Boomkens het uitdrukt. En net dat is het probleem.

veldstedelijkheid

Als we de analyse van Boomkens mogen extrapoleren naar de context van het 'stedelijk veld' dan is de opdracht duidelijk. Binnen de 'veld'-ruimte dient er voldoende aandacht te worden besteed aan het situeren van de individuele belevingswereld en levensopvatting ten opzichte van een geheel van zich naast en door elkaar bevindende belevingswerelden. De overlappingsen, confrontaties en botsingen, die gemakkelijk kunnen worden ontvlucht of gemeden, dienen gestimuleerd en gelokaliseerd te worden. Op die manier zal de private sfeer niet strikt privaat of intiem en de collectieve sfeer niet langer normerend of volstrekt anoniem zijn. De taak is met andere woorden in te zetten op de onderlinge relaties tussen het domein van het wonen, i.e. de beleving van het 'veld' door het individu, en het domein van de openbaarheid. Enkel zo kan er 'veldstedelijkheid' worden aangemaakt die fenomenen als intimisering en hyperindividualisering kan counteren.

En net daarin ligt ook de grote uitdaging en opportuniteit van het project 'een vrijplaats voor de Brugse jeugd'.

In de eerste plaats gaat het hem bij het Entrepot-project natuurlijk over een goede jeugdwerking en jongerencultuur. Maar zoals hierboven aangegeven heeft het Entrepot-project op die locatie in Brugge nog veel meer potentieel. Zo dient men zich af te vragen of voor de realisatie van een echte vrijplaats voor de Brugse jeugd niet naast inhoudelijk ook ruimtelijk een plek dient gecreeërd te worden. We stelden hierboven dat die plek de potentie heeft te intermedieren tussen het domein van het wonen en het domein van de openbaarheid. We kunnen ook stellen dat het feit of het Entrepot wel degelijk een plek wordt, afhangt van de graad van stedelijkheid, overlappingsen, confrontaties, ea.

instantie gaat het hem bij het Entrepot-project over jeugdwerkingen en jongerencultuur. Deze kunnen we echter niet als alleenstaande thema's beschouwen. Het gaat tegelijk over de vraag hoe op deze locatie naast inhoudelijk ook ruimtelijk een plek kan gecreeërd worden: een vrijplaats voor de Brugse jeugd.

Vandaar zet het voorstel Ral 6027, een vrijplaats voor de Brugse jeugd, in op de aanmaak van een zekere weerstand en distantieert het zich bewust van de romantiserende aanpak van het bureau SUM bij een eerste publieke aanleg rondom het entrepotgebouw. Ons voorstel wil het debat openen over de toekomst van onze stedelijke cultuur zonder daarbij te moeten vervallen in een immobiliserende nostalgische verheerlijking van het archetype van de 19de eeuwse metropool noch in de retoriek van een generieke en totaal onruimtelijkte stedelijkheid.

stand van zaken

Nadat het project Ral 6027 als laureaat werd weerhouden, werden we uitgenodigd om samen met Entrepot, Tapis plein vzw en de dienst Stedenbeleid van de Stad Brugge aan tafel te zitten om een eventueel vervolg te bespreken.

Snel bleek dat men een dergelijk project niet had verwacht, maar toch had weerhouden voornamelijk omwille van de gedachtegang achter het voorstel. Bijgevolg zijn ook de benodigde budgetten nog niet voorhanden. Toch blijven de drie partijen enthousiast en willen absoluut streven naar een effectieve realisatie.

Op het wedstrijdvoorstel kwamen er van Entrepot belangrijke opmerkingen en kritieken. Samengevat is Entrepot volledig gewonnen door de redenering van het idee maar is sceptisch ten opzichte van het concrete voorstel, nl. het bouwen van een muur. Men vreest dat het onveiligheidsgevoel wordt aangewakkerd, dat de muur uitnodigt om te

worden bespoten door graffitispuiters waardoor het Entrepot als het ware door één groep jongeren zou worden geclaimd, en dat de vrijheid van invulling van het buitenterrein zou worden beperkt.

Als ontwerpers vonden wij het vanzelfsprekend dat het wedstrijdontwerp verder ontwikkeld diende te worden. Wij meenden evenwel dat we in het wedstrijdontwerp tot de kern van de zaak zijn doorgedrongen. Bijgevolg wilden we wel vast te houden aan een aantal ontwerpinsteek. Met andere woorden de idee van een muur, met een zekere massiviteit, een zekere hoogte en welbepaalde openingen diende naar onze mening te worden behouden. De opmerkingen over functionaliteit en onveiligheid moesten meegenomen worden in het ontwerpproces.

Uiteindelijk hebben we een verder uitgewerkt ontwerp voorgesteld waar blijkbaar iedereen voor gewonnen is.